

Het nieuwe christendom

reportage

Een gevulde stilte die omhult als een deken

Ze noemen zich – soms in de verte – christen, en geven al zoekende een eigen interpretatie en vorm aan het christendom. Vandaag deel 1 van de serie Het nieuwe christendom: christelijke meditatie.

tekst **Pauline Weseman**
foto's **Bram Petraeus**

Het ziet er vreemd uit, zo'n rijtje meditatiebankjes en een klankschaal in de setting van een kerk. In deze verscholen oud-katholieke kerk, de Heilige Jacobus en Augustinuskerk in Den Haag, is dat al negen jaar heel gewoon. Elke woensdagavond komen ze bij elkaar, vijf leden uit een gekleurd religieus palet: van oorsprong rooms-katholiek, vrijzinnig protestant, heilssoldaat in het Leger des Heils, atheïst en vanuit de Transcendente Meditatie. Alle vijf christen, op eigen wijze, al dan niet trouw kerkbezoeker, maar hier op zoek naar stilte en de verbinding met God en met elkaar. Ze vonden elkaar via Google of de kerk.

Protestant Minette Kits Nieuwenkamp (47), beleidsmedewerker bij het ministerie van volksgezondheid, vond christelijke meditatie 2,5 jaar geleden een ontdekking. "Waarom hoor ik hier zo weinig over en doen niet veel meer mensen dit? In een kerkdienst kan het voorkomen dat ik in een uur helemaal niet naar binnen, bij mezelf en God ben ge-

Een lege stilte die je uitdaagt vol te houden en een laag dieper te gaan, waarin het niet om jou of je ego draait, maar om God

'Een drukke meditatie is ook een meditatie. Je streeft geen prestatie na.'

weest. Hier ben ik er binnen een minuut." Ze heeft haar schoenen al uit, de sokken aan.

Heilssoldaat Jeannette Remigius (57) komt aangerend vanuit een vergadering. Ze is managementassistente bij Stek, een diaconale stichting in Den Haag. "Ik ben wel toe aan rust." Ze installeert haar plek op anderhalve meter van Nieuwenkamp, in het flauwe schijnsel van de godslamp op het altaar.

"Deze vijf zijn toevallig kerklid, maar in veel andere groepen zitten ook niet-kerkgangers", vertelt theoloog en filosoof Siccó Claus (43), meditatielider en voorzitter van de Nederlandse afdeling van World Community for Christian Meditation (WCCM) waar deze groep onder valt. De wereldwijde gemeenschap heeft ruim tweeduizend meditatiegroepen in meer dan honderd landen, waarvan twintig groepen in Nederland. Vorig jaar startte een groep in Utrecht. In Amsterdam en het Brabantse Schaijk is de start van een groep vanwege corona uitgesteld. De beweging uit 1991 baseert zich op het gedachtegoed van de Benedictijner monnik John Main (1926-1982) en inspireert tot meditatie met een gebedswoord of mantra.

De Nederlandse groepen tellen vijf tot tien leden en mediteren doorgaans wekelijks met elkaar, volgens eenzelfde concept: openingsgebed, tekst van Main of andere inspirator, contemplatieve muziek, 20 tot 25 minuten mediteren, afslui-

tend gebed en ervaringen delen of meteen vertrekken om zo 'de stilte bij je te houden'. Wat je wilt. De groep in Den Haag gaat soms nog wat drinken. Buiten WCCM is een onbekend aantal groepen christelijke meditatie actief, los of vanuit kerken, platforms en kloosters. Naast mantrameditatie bestaan tal van vormen zoals loop-, dans en iconenmeditatie en *lectio divina* (lezen van heilige teksten).

Het gebedswoord als anker

Hier, in de invallende schemering, prevelt eenieder het openingsgebed mee dat eindigt met 'Maranatha', Aramees voor 'Kom, heer Jezus, kom'. WCCM raadt maranatha aan als gebedswoord dat je bij voorkeur per lettergreep op de in- en uitademing uitspreekt, in jezelf. Volgens Main laat je 'door onze geest de beperking van een woord op te leggen al onze woorden, gedachten en verbeelding achter'. De meditatie maakt het christelijk doordat je in de stilte richt op de aanwezigheid van God, het goddelijke of de oerbron, afhankelijk van waarin je gelooft.

In de tekst vandaag heeft Main het ook over de stilte, twee soorten stilte. "Een is die waarin je God ervaart als een vibrerende, resonerende, gevulde stilte die je omhult als een deken", vertelt Claus. "De tweede is een lege stilte waarin je niks ervaart, die zwaar kan zijn, maar die je uitdaagt vol te houden en

een laag dieper te gaan, waarin het niet om jou of je ego draait, maar om God."

Na drie slagen op de klankschaal, blijft het 25 minuten stil. De leden zitten roerloos, geoefend, onverstoorbaar met de handen in de schoot, de ogen gesloten, ondanks het geluid van het carillon verderop. Na drie afsluitende slagen openen de ogen zich in het bijna-donker. Tijd om uit te rekken, te verzitten en te delen.

Remigius merkte hoe de stilte op haar viel, hoe ze op adem kwam, vanuit de drukte. "Je komt letterlijk tot jezelf. En als dat niet gebeurt, dan is het niet erg: een drukke meditatie is ook een meditatie. Je streeft geen prestatie na. Ik breng alleen mezelf voor God." Ze ziet meditatie als een vorm van gebed, het verrijkt haar 'stille tijd'. Remigius is in deze gebedsvorm een eenling bij het Leger des Heils, spreekt er daar wel eens over. Ze gebruikt liever 'gebedswoord' dan 'mantra'; bij haar is dat 'Jezus'. "In het begin blijf ik er goed bij. Daarna ontstaat ruis over wat ik nog moet doen, of ik iets wel goed heb gezegd, of er nog yoghurt in de koelkast is. Het gebedswoord is een anker om stilte te ervaren. Een keer ervoer ik een soort dikke stilte. Ik was alert, hoorde de duiven op het dak, maar ervoer God als bijzonder liefdevol."

Nieuwenkamp begon met een meditatiecursus bij een yogacentrum, maar vond dat te leeg. "Chris-

Deelnemers aan de christelijke meditatie sessie in de Heilige Jacobus en Augustinuskerk in Den Haag.

De ervaring met God voorop

In deze verhalenreeks gaat **journalist en religiewetenschapper Pauline Weseman** op zoek naar uitingen van een nieuwe, spirituele vorm van christendom die op steeds meer plekken voet aan de grond lijken te krijgen. Deze zoekers putten uit meerdere tradities, maar voelen zich het meest verbonden met het christendom, waar ze bijvoorbeeld via crises of oosterse meditatie opnieuw of voor het eerst bij uitkomen. De ervaring met God of het goddelijke, het mystieke, de stilte staat vaak voorop, boven het rationele en verbale.

Hen inspireert de middeleeuwse mystiek, woestijnvaders en hedendaagse theologen die het christendom herinterpreteren rond begrippen als twijfel, kwetsbaarheid en maatschappelijke betrokkenheid. Dit leidt tot gemeenschappen buiten de kerk en uitingen in kunst, muziek en poëzie.

Theoloog en antropoloog Johan Roeland richtte vanuit de Vrije Universiteit een denktank op voor de theologische duiding bij deze zoektocht. De beweging is volgens hem moeilijk grijpbaar omdat ze wars is van het institutionele, leerstellingen en gestolde tradities. **“Deze be-**

weging heeft fluiditeit en tegendraadsheid hoog in het vaandel, wil vernieuwend blijven. De reikwijdte is onbekend, maar je ziet het in de opkomst van activiteiten en festivals zoals Graceland, Geestdrift en het platform Lazarus, vrijplaatsen voor religieuze innovatie, spel, experiment, het schurende en mystieke.”

Pepijn van Houwelingen, onderzoeker religie en zingeving bij het Sociaal Cultureel Planbureau, deed geen onderzoek naar deze christenen, maar herkent het wel. “Het lijkt mij een subgroep binnen de groep ongebonden spirituelen, waar een op de zeven, acht Nederlanders toe behoort. De ongebonden spirituelen zeggen vaak te geloven in een hogere macht en kunnen bijvoorbeeld spreken over vorige levens of tweelingzielen. Die laatste woorden gebruiken de christelijk spirituelen denk ik niet, maar zij kruisen wel misschien eerder ‘hogere macht’ aan omdat de aanduiding God te smal voor hen is. **Ze sprokkelen net als de ongebonden spirituelen hun geloof eclectisch bij elkaar,** zijn open-minded, maar putten daarbij voornamelijk of slechts uit de christelijke traditie.”

telijke meditatie heb ik nodig om gevuld te worden, eruit te kunnen leven en geven. Het maakt me milder. Thuis mediteer ik 's avonds, maar wil dat ook graag 's ochtends, dan begint mijn dag anders.” Net als bij Remigius helpt de groep haar erbij te blijven. “Je bent verbonden zonder een woord te wisselen.”

Door God gezien

Verzorgende in de thuiszorg Esther van Straten (50), die er normaal bij is, vertelt vanaf haar vakantieadres hoe ze na een opvoeding in de transcendent meditatie zeven jaar geleden na een ‘godsaanraking’ in een kerk christen werd. “Zo heb ik mijn dochter niet opgevoed”, reageerde haar moeder. “Maar het boeddhisme paste mij niet, ik kreeg moeite met reïncarnatie.” Bekend met de meditatietechniek was de stap naar christelijke meditatie klein. “Het is voor mij eventjes bij God zijn, de zuivere vorm van gebed, zonder franje. Wanneer ik volzit met vragen, voel ik mij door God gezien, voel ik zijn milde hand die me verder helpt.”

Ieder ruimt zijn bankje op met een ‘tot volgende week’ en verlaat de kerk. De tred minder gehaast dan vóór de bijeenkomst.

In *Trouw* verschijnen de komende tijd reportages over dit nieuwe christendom. *Volzin*, magazine voor religie en samenleving, publiceert interviews met voortrekkers en hun inzichten, zoals Johan Roeland en Sicco Claus.

In de schaduw van de minaret

Eildert Mulder

Zonder moslims is er geen islam

Voorts vind ik dat Carthago verwoest moet worden’, zo besloot de Romeinse senator Cato ruim tweeduizend jaar geleden consequent al zijn politieke toespraken, over welk onderwerp dan ook. Hij kreeg zijn zin, Carthago ging eraan. Eindeloze herhaling kan een dodelijk wapen zijn.

Geert Wilders droomt niet hardop over verwoesting. Wel liet hij bij de algemene beschouwingen zijn ideeën over de islam weer luid en duidelijk klinken. En dat zal hij, als Allah het wil, ook volgend jaar doen en in 2022. Er zijn, betoogt hij, wel gematigde moslims, maar er bestaat geen gematigde islam. Als een ouderwetse zendeling roept hij moslims op met hun geloof te breken. Veel succes, als je twee miljard mensen wilt bekeren.

Toch veeg je zijn stelling niet zomaar van tafel. Het argument ‘hoor wie het zegt’ is zwak. Zelfs uitspraken van de duivel moet je beoordelen op inhoud, vaak geen pure nep maar een stampot van leugens en waarheden. Zoals je vergif verstoppt in thee of een gebakje, leert Pötin ons. Ook een bekwame oplichter verpakt zijn bedrog in kloppende feiten.

Een zo’n kloppend feit is dat er in naam van de islam vreselijke dingen gebeuren. Maar wat is de islam? ‘De islam van de boeken’ is een abstractie. De scheiding tussen moslims en islam die Wilders aanbrengt, bestaat in de praktijk nergens. Zonder moslims geen islam, het is altijd een mengsel. Religie is niet alleen ‘hogere theologie’ van schriftgeleerden. Allerlei andere intellectuelen

Ook islamitische Henken en Ingrids drukken een stempel op hun godsdienst

werpen een nieuw licht op de islam. Ook islamitische Henken en Ingrids drukken een stempel op hun godsdienst en zijn niet allemaal liefhebbers van de jihad. Vaak zijn ze er slachtoffers van, zoals Algerijnse dorpelingen in de jaren negentig en nu soefi's in de Sinai.

Stel, Wilders heeft toch gelijk: wel gematigde moslims, maar geen gematigde islam. Hoe zit het dan met

de westerse samenleving? Hoe kon die, zonder de ‘ontwrichtende’ islam, zo ontsporen? Oorlogen met tientallen miljoenen doden. Genocides overzee, Holocaust dichterbij huis. En een kwarteeuw geleden de massamoord op achtduizend moslims in Srebrenica. Is de westerse wereld een omgekeerd spiegelbeeld van de moslimwereld zoals Wilders die ziet? Is het ‘westerse gedachtengoed’ superieur, maar zijn westerse mensen extra slecht?

Nee natuurlijk. Hoe heeft de westerse wereld zich als de Baron von Münchhausen aan de eigen haren uit het moeras getrokken? Secularisatie, democratie, welvaart, onderwijs, vrijheid, ze speelden alle hun rol. De religie kreeg een opknappbeurt. Hoeveel predikers leren nu nog dat een niet-maagdlijke bruid gestenigd moet worden, zoals bijbelboek Deuteronomium (22:21) eist?

Is zo’n sprong vooruit in de moslimwereld mogelijk? Akelige berichten te over. Maar hoe erg ook, ze duiden op strijd. Je kunt met recht verdedigen dat de hervorming van de islam allang is begonnen, maar op zwaar verzet stuit. Oud-Kamerlid Hirsi Ali vroeg steeds hoe je zo zeker kon weten dat ook de islamitische wereld een ontwikkeling als in de westerse wereld zou kunnen doormaken. Draai die vraag ook eens om: waarom niet?

Dof pessimisme helpt niet. Wangedrag van IS of Al-Qaida krijgt meer aandacht dan een schitterende roman van de Egyptische schrijver Alaa Al-Aswani. Logisch. Toch is ook die roman een product van de moslimwereld. Het verwijt van ‘wegkijken’ klinkt vooral bij genegeerde misstanden. Maar ook het miskennen van elk straatje hoop is fout. Net als de Cato-imitatie van Wilders.